

چالش های اخلاقی وضع قانون و راهکارهای برون رفت از آن

چکیده محتوایی

بیان مدعا (دکتر چگینی):

مجلس شورا امروزه از مهم ترین عناصر حکومت در بسیاری از کشورهای جهان است که وظائف و اختیارات گسترده ای به همراه خود دارد. مهم ترین وظیفه مجلس، قانونگذاری برای اجزای مختلف حکومت و مردم است که چگونگی آن نقش بی بدیلی در سعادت و یا شکست یک ملت ایفا می کند. نمایندگان مجلس در فرآیند وضع قانون با چالش هایی مواجه اند که تشخیص وظیفه اخلاقی و یا عمل به آن را در برخی موارد دشوار می کند. مهم ترین چالش های اخلاقی برای یک نماینده مجلس در فرآیند وضع قانون تعارض منافع است که خود دارای اشکال گوناگونی است. در این کرسی علمی، تلاش می شود با بررسی مهم ترین چالش های اخلاقی که در زمینه قانونگذاری برای نمایندگان مجلس رخ می دهد، شیوه هایی را برای برون رفت از این چالش ها ارائه شود و راهکارهایی را نیز برای پیشگیری از برخی چالش ها مطرح شود. استفاده از تجربیات مجالس قانونگذاری در کشورهای مختلف و همچنین تحلیل اخلاقی چالش های پیش روی نمایندگان از مهم ترین ابزارها برای برون رفت از چالش های اخلاقی است. مقابله از طریق وضع قوانین بازدارنده، تقویت شفافیت در امر قانونگذاری، گسترش زیست اخلاقی نمایندگان مجلس و آموزش اخلاق حرفه ای به نمایندگان از جمله آنها می باشد. از جمله مشاغل مهمی که نقش تعیین کننده ای در سرنوشت هر کشوری دارد قانونگذاری است. نمایندگی مجلس از جمله مشاغلی است که بیشترین تاثیر را در امور شهروندان یک جامعه می گذارد و از این رو، کسانی که به عنوان نماینده مردم انتخاب می شوند، وظیفه سنگینی بر دوش دارند. پیچیدگی و زوایای مختلف این حرفه سبب می شود که نمایندگان مجلس در وضع قوانین با چالش های اخلاقی مختلفی روبرو شوند که یافتن پاسخ روشن برای آنها نیازمند بررسی و تحقیق جدی است. یکی از اصلی ترین بخش ها در اخلاق حرفه ای نمایندگی مجلس، بررسی و حل چالش های اخلاقی است که ممکن است برای نمایندگان مجلس ایجاد شود. چالش های اخلاقی برای نمایندگان در دو حوزه رفتار فردی و حوزه قانون گذاری قابل تصور است. از جمله چالش های اخلاقی در حوزه قانون گذاری مساله تعارض منافع است که خود دارای اقسام گوناگونی است. همچنین شفافیت آراء و یا عدم آن از دیگر چالش ها در این بخش است.

ناقد اول (دکتر پاکپور):

مقاله خوبی است اما می خواهیم موضوع را عمیق تر بررسی کنیم؛ بعضی از واژه ها باید بهتر توضیح داده شود، مثل تعارض پایدار و ناپایدار، اخلاق حرفه ای و اخلاق کاربردی و...؛ آیا پایدار به این معنی است که تعارض قابل حل نیست؟ اخلاق حرفه ای چه فرقی با کاربردی دارد؟ تعارض و تراحم در اخلاق باید مورد دقت قرار گیرد؛ دو چالش اخلاقی ارزش و الزام آمده است، این دو چه نسبتی با یکدیگر دارند؟ عنوان بحث عام است آیا در نظام اخلاقی لذت گرا یا خودگرا این تعارضات معنی دارد. باید در ترسیم تعارض و ارائه راهکارها این ملاحظات صورت بگیرد؛ سوال دیگر این که آیا ما چالش های اخلاقی را می توانیم با قانون برطرف کنیم؟ اگر جواب مثبت است، این خروج از مسئله نیست؟ آیا نباید در حوزه اخلاق فردی و اخلاق اجتماعی چاره جویی کرد؟ راه کارهای قانونی جای خود را دارد اما بهتر بود در حوزه اخلاق تمرکز می شد و راه کارهای اخلاقی ارائه می شد.

ناقد دوم (دکتر محیطی اردکان):

تناسب عنوان با محتوا باید ملاحظه شود و بر این اساس نقدهای زیر مطرح می شود. 1. چالش ها و تعارض ها همه به تراحم اخلاقی بر می گردد. 2. مفاهیم کلیدی باید برای مخاطب بیشتر توضیح داده شود مثل چالش، تعارض، کاربردی و حرفه ای اخلاق کاربردی و... 3. بحث های نوپدید نیست، بحث های تراحم اخلاقی است؛ راه کارها با پیش گیری فرق دارد، تربیت اخلاقی پیش گیری است؛ راه کارهای حقوقی بیشتر آمد اما باید راه کارهای اخلاقی بیاید؛ شفاف سازی اختصاص به مجلس ندارد و همین طور بحث تعارض منافع؛ مسئله ما اگر حل مشکل نمایندگان مجلس شورای اسلامی است باید دستورالعمل ها و مبانی اسلامی حل شود در حالیکه راه کارها بر اساس مبانی غربی است؛ چالش های جدی تر دیگری وجود دارد مثل مسلمان نبودن برخی نمایندگان یا چالش سوداگر نبودن نمایندگان بر مبنای اسلامی؛ همه جا منافع ملی ترجیح داده نمی شود؛ بهتر است تمرکز شود بر راه کارهای اخلاقی؛ وضع قوانین در جهت حل تعارض منافع توسط نمایندگان، خودش مصداق تعارض منافع است.